

Szerkesztési iroda: Főutca 186. sz.
Ide intézendő minden a lap szellemi részé-
re vonatkozó közlemény.

Hirdetések elfogadtnak a kiadó hiva-
lban Nagy Ferencz könyvkereskedé-
sében Gyulán.

Hirdetések díja: Egy négy hasábos Gar-
mondsor 5 kr. — Bélyegdíj 30 kr.

BÉKES

Előfizetési feltételék:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Az előfizetések bérmentesített levelekben
a lap kiadó hivatalához intézendők.

Hirdetvények ugyancsak a kiadó hivatal-
ban fogadtnak el.

Politikai, közgazdászati és ismeretterjesztő hetilap.

Megjelenik hetenként egyszer, minden szombaton.

Gyula november 3-án 1869.

I.

(F. K.) „Az idő meghozza a maga fejle-
ményeit“, — e nagy jelentőségű szavak mély
értelme fölött elmélkedve s a történelem
adta tanúságot elfogadva azon következtetésre
jutunk, hogy a kor szellemét valamint meg-
előzni nem lehet, úgy annak kifejlődését
akadályozni nem kevesebb, mint Arany ko-
szorús költőnknek a fejlődő szerelem elfoj-
tásáról használt azon kifejezése „ki ilyet akar-
na, tüzökádó hegyet tenyérrel takarna.“

A kor szelleme égi sugárait belővelli a
társadalom minden rétegébe s munkára kelti
a szunnyadó erőket; s ezen munkára kel-
tett erők zsongnak azon mozgalmakban, me-
lyek a társadalom különböző rétegeiben kü-
lönözőképen nyilatkoznak.

Valjon nem a munkára keltett erő élet-
lúktetésére ismerünk-e azon politikai hul-
lámzásokban, melyek hazánk különösen ma-
gyarabb vidékein oly erős áramlatban tör-
tek ki, s valjon ha a politikai pártusák sok-
szor meddő és hálátlan feladata helyett, reá-
lis s a modern civilizáció fogalmának meg-
felelő törekvésekre is irányíthatnák ezen lúk-
tetés: nem hazánk újjászületésének hajnalát
látnánk-e derengeni?

A történet sok helyen mogorva lapjai fel-
mutatják nagy tanúságot a nemzeti szakado-
zás átok-ostorának sebforradásait, melyek-
et a felkorbácsolt s félre vezetett hazafi-
lázás lúktetés a magyar nemzeti ép testen
időnként ejtett; — korunk előhaladott köz-
lekedéseivel pedig közelebb jutottunk Eu-
rópa műveltebb nemzetéhez, hogy intő pél-
daként előttünk álljanak: mennyivel hátra
vagyunk közművelődés tekintetében mögöt-
tük.

S midőn eképen fölismerve a mult té-
vedéseit, s látva a nemzeti közművelődés
tekintetében látogó hézagosságunkat: fel-
adatunk lehet-e úgy országos mint vidéki
szempontból, kizárólag politikai tusákban
fecsérelni el erőnkét vagy a kor kiáltólag
intő szavára hallgatva, szellemi és anyagi
erőink összesítésével, társadalmi hézagaink
kitöltését is tűzni célul? — Avagy a poli-
tikai ellenesség kizárja-e a lehetőséget,
hogy a szellemi összpontosítás, nagy eszmé-
jének a legnagyobb magyar által megpen-
ditett értelemben érvény szereztessék?

Egy tekintet, uraim, a magába oly sok
életre való szellemi és anyagi erőt rejtő Bé-
kes megye helyzetére, s önkéntelenül elő-
térbe tolv az azon meggyőződés, hogy állapo-
tunk zsidbasztására valami ólom-sullal ne-

hezedik, s ha e kóros állapot tüneteit ész-
leljük: azon meggyőződésre jutunk, hogy
ezen kór legközelebbi oka azon politika, me-
lyet a legnagyobb magyar az exigentiák tu-
dományának, egyik koszorús költőnk pedig
„a kor ocsmány férgének“ nevezett.

B-Csaba október 17-én 1869. *)

A mi kisvárosi egyhangú életünk története
a mult napokban, egy érdekes eseménnyel gyar-
apodott. — Egy, itt soha nem látott tisztelt
egyéniség, — az ország alkotmányos kormány-
zatában ezelőtt soha nem ösmert közeg, Vadász
Manó úr, kerületi tanfelügyelő jelent meg vá-
rosunkban. Meglepő volt megjelenése, mert ér-
kezéséről senki sem volt előre értesülve, —
azért e? mert mint szegény ember, megjelené-
sével minden feltűnést, zajt, szándékosan kerül-
ni akart; — azért-e? mert a megvizsgálni cél-
zott elemi iskolákat, magok mindennapisága,
eredetiségében óhajtott látni és ösmerni; a —
vagy azért, hogy mint a közoktatási törvény el-
ső csatárja, midőn egy új, ösmertlen vidékre
hatolt, csendességben akart körül nézni, vajjon
ellenség, vagy saját emberei közt találja-e ma-
gát? — Ha lélektani ösmertünk nem csal,
talán mindhárom kérdésre igennel felelhetnénk
— A két első okot, mely inkább magány ér-

*) Lapunk szűk tere nem engedé, hogy ez érdekes leve-
let előbb adjuk. — Szerk.

TÁRCZA.

A tornászat fontossága és tornászati teendőink Békésmegyében.

Mojšisovics Vilmostól.
(Folytatás.)

A tornászat történetének áttekintése.

A görög államélet sokoldalúsága, magas fej-
lettsége és közművelődési viszonyai kedvező
alakulása, ragyogó napként tündökölt az ókori
nemzetek előtt.

A fénylő sugarak, melyek intézményeiket
diesfényként övedték, az ókori népek közelé-
re nehezülő tespedés homályát, hatalmas áram-
lattal oszlatták szét s úgy társadalmi, mint ál-
lami életükre, határozottan fejlesztő befolyást
gyakoroltak.

A görög tudományosság melege s államin-
téményeik gyakorlatias rendszere, több keve-
sebb sikerrel útát tört magának, az idegen
nemzetek közé, s számosak azon görög szo-
kások és intézmények, melyeket tőlük más né-
pek is átvettek és kebelökben meghonosítanak.

Ezen átvett és az útkor részére is felma-
radt intézmények egyike, a nép testi nevelésé-
nek intézménye.

Láttuk fentebb, miszerint a testi nevelés ész-
szerű rendszerét a görögök léptették legelőször
életbe s hogy nálók a tornászat célját a ne-
velés, szépség és harcoképesítés alkotta s mint
államin-témény a tökély azon magas fokára fej-

lődött, melyen a szomszéd nemzetek eszmény-
és minta-képe lön s az ezen irányban köve-
tendő útát határozottan kijelölé.

Midőn azonban a görögök példája után a nép
testi nevelésének ügyét más nemzetek is felka-
rolták, ezen gyakorlatian és célszerűen kifejt-
ett görög intézményből azonban csak egyes
részeket vették át, azon részeket t. i. melyek
alkalmazása és életbeléptetése könnyebb vala-
s melyek által az ó- és közép-kornak harczi-
as törekvései, leginkább nyerhettek támogatást.

Az ókor tulnyomólag harczi-
as jellege mint életföltételt szükségül a harcoképesítést eszköz-
lő katonai tornászatot, és tagadhatlan, mi-
szerint emelő volt az, melyből annyi je-
les bajnok szíttá, az erőnek és harc-
képességnek éltető nedvét.

Azonban midőn az ó- és közép-kor harczi-
as népeinél a tornászatot egyedül hadi célok szol-
gálatában levőnek látjuk, egyuttal azt tapasztal-
juk, miszerint a tornászatnak — a görögök
által oly szépen előtérbe állított — népnevelési
céljai, csaknem egészen mellőztettek nagy leg-
alább azok háttérbe voltak szorítva.

Legvilágosabb tanúság erre a rómaiak köz-
élete. Úgy tekinthető ezen birodalom, miut egy
nagy katonai állam, telve harczi-
as szellemmel, hódítási vágyakkal, hol minden törekvés
csaknem kivétel nélkül hadi célokban összpont-
osult.

Azon számos intézmény közt, melyet Róma
fiai a görögöktől átvettek és meghonosítottak,
felleljük a tornászatot is, mely azonban a görög
tornászatnak csak szerényebb utánzója volt, s
legtöbb hiányát az képezé, hogy tulajdonképe-

ni feladatának mellőzésével csaknem kizárólag
hadi célok szolgálatába szegődött. A tornászat
mint katonai tornászat, azonban a rómaiaknál
általánosan behozva és rendszeresen alkalmazva
volt. A járó, futó, ugró és lengő gyakorlatok,
vivás, úszás, dárda-hajtás és más ilyfélék a leg-
nagyobb szorgalommal üztettek.

A rómaiak szokásai és intézményei a velők
összeköttetésben állott nemzetekre is kisebb na-
gyobb befolyást gyakoroltak és utánzásra ta-
láltak.

Többek közt a katonai tornászat utat tört ma-
gának mindenfelé s az különösen a középkor
lovagias rendszerében lelte fel élénk nyilvánu-
lását. Ezen korban a lovagjátékok Európa csak-
nem minden műveltebb nemzetéinél otthonosak
valának s bár a testi erő és ügyesség által,
nyilvánosan szerzett dicsőség értéke nagy is
volt, még sem volt az képes, a valódi test-
képző tornászat meghonosításának ügyét, lénye-
gesen mozdítani elő.

A lovagélet hanyatlása után, a 16-ik század-
ban a testképzés ügye tökéletesen szünetelt,
mire nagy befolyással volt az akkoron uralgó
vallási meggyőződés is, melynek önkínzó és
ascetikus gyakorlatai nem a test ápolását hanem
annak tökéletes elhanyagolását eredményezék.

Ezen sajnós s az általános testi nevelés ügyé-
re legkárosabb befolyást gyakorló állapotnak
természetes következménye lön azon jóltevő
visszahatás, mely egyes emberbarátok és gon-
dolkozó fők által idéztetett elő, s mely a test-
nevelés ügyének hathatós előmozdítását eszközlé.

Befolyást gyakorolt ezen kedvező visszaha-
tásra, azon körülmény is, miszerint az emberi

deken és felfogáson alapul, érintetlenül hagyjuk; az utóbbi azonban, máj jobban azon magatartást jellemzi, melyel mai időben a törvények iránt viseltetünk, jellemzi a benyomást, melyet az új törvények a közönségre gyakorolnak, így tehát szabad legyen itten kissé megállapodnunk, s a dolgot, saját felfogásunk szerint megítélnünk.

Ott állunk ugyanis mai nap, hogy az országgyűlésen hozott és szentesített törvény gyakorlati végrehajtásánál, számba kell venni, tetszik-e a törvény általános? megfelel-e az úgy nevezett közvéleménynek? érted azon érdekek, melyet egy egy töredék, vagy osztály, maga körében ápol, s mely hogy szebb színben tűnjék fel, közvéleménynek szokott nevezetnünk. Természetes, hogy egy törvény leginkább akkor gyakorolná üdvös hatását, ha az minden egyesnek tetszenék, — de ez nem lehet. Hogy mégis minél általánosabban legyen egy törvény népszerű, ahhoz csekély felfogásunk szerint két dolog kívántatik; — először: hogy a törvényt maga a nemzet geniusa teremtesse, az, sem a nemzet műveltségi színvonalán alól, sem sokkal fellette ne álljon; — ne jöjjön az sem későn sem korán, de épen maga idején; — hogy az, sem éretlen, se túlért gyümölcs ne legyen. Mert igaz az, hogy szabad törvény önt a polgárokba szabad szellemet, de, nagy vízbe dobni valakit, a nélkül, hogy az valaha vízben lett volna, bizonyosan életveszélyes dolog. —

Másodszor: egy új törvény létrehozásánál, nem kell időt, fáradságot kímélni, a törvényjavaslat minél bővebbi átvitatására; hogy a törvény, mint befejezett egész, kerüljön az ország kormányzatának mezejére, — azért, a mint nem csekély indignációval fogadjuk itt a vidéken ama türelmetlenséget, melyel az országgyűlési szónokok az „el áll“ közbekialításokkal, észméik, szabad nyilvánításában gátoltatnak, úgy nem találjuk indokoltnak ama követelést, melyel jó akaratu, de kissé türelmetlen hazánkfiak, minduntalan illetik a ministeriumot, hogy az, mintegy záskból, egy rakásra ömlessze a sok törvényjavaslatot. — És miért? mert mi sok ideig tételességre lévén kárhozotva, sokban elmaradtunk? — mert megtesztelt munkássággal kell törekednünk, hogy a mulasztást helyre hozzuk, — hogy Európa többi művelt nemzetét, előhaladottságukban egy ugrással utóljérjük? — Nemes, és jogos törekvés ez: — de a fizikának is vannak törvényei, melyeket a számításból ki felejtteni nem lehet. — Egy elgyengült, üdülő embert, sebes járásra készíteni, hogy erejéhez vissza jöhessen annyit tenne, mint ugyanannak, a szokásos urias 5—6 tál ételt találni fel, hogy az, éhségét lehetőleg leghamarább csillapítsa. —

Bocsánat a prózai hasonlatosságért, tetszik tudni, a mi alföldi életünk leginkább e tengely körül forog. — No de ez általában van mondva. Ezek után térjünk vissza a közoktatási törvényhez, tekintjük meg, idejében született-e? bír-e kellő népszerűséggel e törvény? — s hogy fog az a gyakorlati életben érvényesítettetni?

A népnevelés ügye hazánkban mindeddig mint tudjuk, az egyházak magány tulajdona volt, — és miért? — mert a mult századokban a főuralkodó eszme a vallás eszméje volt, — az embereket a társadalomban vallások szerint osztották. Minthogy pedig egyik vallás uralkodó, támadó, másik meg türetett s örökös önvédelemre szorított volt, ehhez képest a nevelés ügyét egyik felekezet sem adhatta ki kezéből, mert csak ezek érezték magokat alkalmasnak, az elfoglalt álláshoz képest, vagy tüzet, vagy keserűséget éleszteni saját hiveikben. Ámde a közoktatás is, nagyon a felekezeti színt viselte magán; — ima és ének voltak a főtantárgyak, melyekkel a zsengekoru tanítványok szíveit betöltötték, — szíveit, mondjuk, mert hisz a szív a vallásé, vagy ha úgy tetszik a mennyországé, — az értelem, a közönséges tárgyak ösmérete, mint az akkori fogalmak szerint minden rosznak kútforrása, a földön hagyatott, parlagon hevertetett. — Hála a felvilágosult kor szellemének, mely a középkor balitéleiteit háttérbe szorította, s az értelem fátyla világát gyújtá meg. —

Nem férne lelkiismeretünkhöz az értelmet, a tiszta vallásosság rovására fejleszteni akarni, nem mert akkor épen azon szélső hibába esnénk, melyben elődeink szenvedtek, sőt tán nagyobb hibát követnénk el, mert szívet értelem nélkül eltűr az emberiség fenmaradásának törvénye, de értelem, szív, vallás nélkül a társadalmat menthetlenül megbuktatja. — Azonban a gyermek, bár mily édes volt az álom, melybe őt, a hű anya kedves dalai ringaták, örökre bölcsőben nem maradhat, — elérve férfikorát, s az anya elhaltával magára maradva, küzdeni kénytelen; szíve vallása legyen a talizmán, melyet sirjág megőrizzen, de legyen értelme, melyel kenyerét megkeresse, melyel az élet bajain, bár mily viszontagságok közt, keresztül törje magát, hogy teljesedjenek a szentírás szavai: legyenek okosak mint a kigyók, és szelidek, mint a galambok. (Folytatjuk.)

Az első (pesti) honvédszászlóalj zászlójának felszentelése

folyó hó 1-én Budán egy nemzeti ünnep színelőlté fel, mely jelentőségénél fogva nem marad-

hat utóhang nélkül. Mintha Szent-István ünnepe vagy valami nagy nemzeti ünnep tartatott volna meg, oly nagy részvét s általános érdekeltség mutatkozott az alkalommal. Azon kegyelet, melyel a magyar nemzet a dicső „honvéd“ név iránt viseltetik, s azon lelkesedés s örömteljes érzet, melyet a felséges királyné mint zászlóanyának leereszkedő megjelenése okozott, kölcsönzött bizonyára legtöbb vonzerőt az ünnepélynek, melyre a testvér főváros lakossága tömegesen megjelent.

A disztéren 1/211 óraker a pesti honvédszászlóalj s egy szakasz honvéd-husár teljes diszben foglalt helyett, Horváth János honvédezered vezénylete alatt, Sűrű tömegekben állott a nép a plebánia-templom előtt, melynek bejárásánál Simor herceg-prímás nagy assistenciával fogadta a kevéssel 11 óra után József főherceg honvédségi főparancsnok, a főudvarmester és több udvarhölgy kíséretében megérkezett királynét, ki aztán a Sanctuariumban foglalt egy e czélra készített trónemlévényen, helyet. Ezután a primás misét mondott; közbe-közbe a templom előtt felállított honvédszászlóalj díszlővecei rengeték meg az ablakokat. Ugyancsak a primás a mise végeztével a zászlótartó és zászlóalj-parancsnokhoz intézett beszédében ezeket ara emlékeztette, hogy a hűségükre bízott zászlót, melyet a közszeretben álló felséges királyné pompás szalaggal ékesített fel — a haza és szabadság minden ellensége ellen vérrükkel oltalmazza meg s azt dicsőség és becsülettel kövessék. Következett a szegeknek a zászló nyelvébe beverése, megkezdve a primás által, folytatva a király nevében b. Eötvös miniszter, a királyné mint zászlóanya, József főherceg és a többi erre hivatottak által rendben egymásután, mialatt a choruson a „Honvéddal,“ sikerült előadása folyt.

A templomi ceremóniák után a zászló zeneszó mellett a templomból kivitetett. A jelenet, midőn a zászlótartó helyét a honvédek előtt elfoglalta — felemelő volt. Ugy a honvédek mint az összes közönség riadó éljenekben törtek ki „az első honvédszászló“ láttára, s a lelkesedés zaja csak akkor csilapult, midőn József főherceg törzskara élén a honvédség előtt megállapodott s az ezredes „esküvőre“ vezényelt. Tisztek és közlegénység hangos, messze kivehető szavakban mondták el az esküt, melyet a sűrű tömeg fedetlen fővel hallgatott végig. Közvetlen az eskü előtt Horváth ezredes lovon ülve tartalmas beszédet intézett a honvédekhez, mely szerint ezek hazafias szellemétől elvárja, hogy a zászló alatt a csaták és veszélyek napjaiban férfiasan küzdeni és dicsőségesen győzni fognak. Az ezredes e szavakkal végzé beszédét: Eljen

test szervezetnek ellenségei megsaporodtak. Nemcsak a középkori folytonos küzdelmek veték az ember testi erejét és ügyességét igénybe, nemcsak a találmányok által sokoldalúvá vált tudományos és iparos élet egyoldalú s a testszervezetre gyakran kártékony befolyást gyakorló miveletei igényeltek, nagyobb erőfeszítést hanem egyuttal a testpangásán alapuló és elszaporodott bajok, a helyzet javítását sürgetően követelék.

Beismertett, miszerint az ember szellemből és anyagból áll, s legnagyobb bűn követtetik el, ha akár szellemi akár anyagi részét elhanyagolja s ennek folytán lassan utat tört magának azon iránylat, mely a görögök által oly szép összhangzatban létesített szellemi és testi nevelésnek korszerű életbeléptetését tűzte ki nemes célja és emberéges feladatául.

Ezen emberbaráti küzdők közt első helyen említendő Luther Márton, kinek hatalmas szava és ervei, a nép testi nevelésének ügyét igen előmozdították. Mindenütt hol csak alkalma nyílt fennen hangoztatá a tornászatnak erkölcsi jelentőségét és fontosságát. —

Ezen irányban küzdött a francia Montaigne Mihály is, az 1550-ik év körül, ugyszinte a 17-ik században John Locke Angolországban.

A nép testi nevelés-ügyének azonban J. Jacques Rousseau (1750 körüli) hathatós szava, új és hatalmas lendületet adott. — „Emil“ című művében, hivatkozva a görögök által kifejlesztett nevelési rendszerre, a nép testi nevelésének ügyét legmelegebben karolá fel és nyomatékosan ajánlá. Főlépésének azon kedvező ered-

ménye lön, miszerint a tornászat, először a magán, azután lassacskán a nyilvános intézetekben is meghonosodott.

Rousseau-nak korszerű eszmei Németországba is átvándoroltak s itt a nép testi nevelésének barátai, a Rousseau által kifejlesztett elméleti nézeteknek gyakorlati megoldásán, a legbuzgóbb módon fáradoztak. —

Ezek között Basedoro († 1790) volt a legelső ki Dessau városában 1774-ben nevelő-intézetet állítván fel a rendszeres testgyakorlást behozá s föllépése és eredményei által, nagy feltűnést okozott. —

Azonban Guts Muths (1759—1839) volt a legelső ki Salzmann Schnepfenthali intézetében a tornászatot, mint a nevelés kiegészítő részét oly gyakorlati rendszerben léptette életbe, mely a tulajdonképeni német tornászat legutóbbi fejlődésére határozott befolyást gyakorolt. —

Ő adott a tornászatnak legelőször is, tudományos alapot s megalapítá annak nevelési rendszabályait, melyeket az ifjuság számára irt gyakorlati tornakönyvben egybeállított volt.

Később a tornázást, mint a harcoképesítés eszközt — különösen az akkori német honvédelmi törekvések befolyása alatt — külön rendszerbe foglalván, megírta 1817-ben „Tornakönyv a haza ifjai számára“ című művét. —

Guts Muths rendszerének helyes iránya a tornászatnak mindenfelé utat tört, s csakhamar meghonosult az Dánia, Svajcz és Franciaországban is. —

Azonban Guts Muths-nak mindezen törekvései dacára a tornászat, nem lett egyéb mint

a nevelés kiegészítő része; hogy az Németországban nemzeti jellegre és általános jelentőségre vergődhessek, szükséges volt egy Jahn Lajos Frigyesre! (1778 aug. 11-én született s 1852 oct. 15-én meghalt.)

Jahn Berlinben nyitá meg a legelső nyilvános tornaacsarnokot s hathatós szavakban iparkodott a tornászat korszerű fontosságát ecsetelni és az ifjuságot hazafias öntudatra ébreszteni.

És valóban Jahnnak erélyes, parancsoló s e mellett teremtő személyisége, egészen alkalmas volt egy nyilvános, szabad és nemzeti jellegű tornászat megalapítására.

A tornászat „atyjának“ nevezték őt és (körébe sereglett Németország ifjusága.) Az ifjuság ezrei, katonatisztek, tanárok s mindazon férfiak összpontosultak körülötte, kik erőteremtő rendszere által, azon ügyességet és harcoképesítést kívánták megszerezni, melyekre egyrészt a német szabadságharcban, másrészt a közélet nehéz teendőinek eredménydusabb elintézésében, legnagyobb szükségök vala.

Mert tudni való, miszerint Jahn a francziákat, mint hazája elnyomóit, halálosan gyűlölte s az ifjuság testi képzésén kívül, rendszerének kiváló célja volt, a német ifjuságot minél nagyobb mérvben harcoképesíteni.

Tornászati rendszere csakhamar egész Németországban elterjedt és elfogadtatott. Egymás után alakultak a torna-társulatok s behozatott az, az iskolákba is.

Azonban csakhamar beállott a német tornászat ügyére azon válságos idő, midőn a Napoleon legyőzését követő időkben — minden sza-

a királyné! Eljen a haza! s a közönség viharos éljen kiáltásokkal kísérte e kívánatot.

Az ünepély Te Deum-mal végződött, mire József főherceg a honvédség felett szemlét tartott s azt maga előtt elléptette. Délután 3 órakor pedig a Széchenyi-sétányon levő vendéglő helyiségeiben a honvéd-tisztikar diszebedet adott, melyen a rendes hadsereg Buda-Pesten levő nevezetességein kívül számtalan egyházi és világi notabilitások is részt vettek, s mely a legjobb kedv s az ily alkalommal nem hiányozható felkösöntések között késő estig tartott.

A dalmátiai fölkelés.

A cattarói lázadás színhelyéről gyéren érkeznek a részletes tudósítások. Az oct. 25-és 26-ki útköztekben a fölkelők ezren fölül voltak hercegovinaiak-és montenegróiakkal. A dragalii hegységben véres harc fejlődött ki; az osztrák hadseregek rendkívül vitézül viselték magukat. A fölkelők Minié puskákkal voltak fegyverezve. Elcsélt 2 tiszt és 20 közember; megsebesült 3 tiszt és 60 közember. A fölkelők vesztése nagy. Zupa helység föltételes hódolásra ajánkozott; de föltétlen hódolat kívántatik. Nagy izgatottság uralkodik Montenegróban. A hus- és élelmiszerek kivitele megtiltatott ottan; szállítóinkat visszautasították. A hercegovinaiak bandákat alakítanak. Ragusa környéke fenyegetve van. A fölkelők cannibali módon csonkítják az elesett katonák holt tetemeit. Török hadseregek állnak az albanicói határokon. A parti falvak Pastrovichioval együtt a kormány részén vannak.

A ledenice risanoi magaslatokon egy nagyszemű táborot készítenek, mely fabarakjaiban 20,000 embert fog megóvni az idővisszontagságtól, melyek egyébként tűrhetetlenek lennének. Cattaro vidéke a legújabb tudósítások szerint valóságos zordon téli képet öltött. Havaz és fagy. A hegyeket, bár még a fák el sem hullatták levelüket arasznyi hó fedi. Az előbbi hetek esőt a bora rakoncátlanságai válták fel. Ily viszonyok közt tehát a szabadban való táborozás lehetlenné van téve, oly talajon hol még az őrtüzekhez szükséges fát is bajos beszerezni, annál kevésbé található menhelyet vagy élelmi szereket. Ez utóbbiaknak a birodalomból való szállítása is igen meg van nehezítve a járhatatlan utak, s a közlekedési eszközök hiánya miatt.

Wagner altábornagy, a Dalmátiában működő hadsereg vezényletét Auersperg grófnak adja át, s Zárába távozik, hol a dalmát tartomány

kormányzásának gyeplőit veszi kezébe. E változással a hadsereg működésének irányában bekövetkezendő változásokat hoznak kapcsolatba. Valószínű, hogy a hadseregek csakhamar határozott agresszív fellépéssel megkísérik végetvetni a fölkelésnek.

Végül felemlítjük még a „Pesti Napló”-nak e hó 2-ről kelt távirati tudósítását, mely szerint Dalmátia helytartójánál egy 30 személyből álló küldöttség jelent meg Zuppából, mely meghódolást ajánlott s bevallá, hogy nem az ujonczozás kérdése, hanem a szerb és szláv részről való bűjtogatás okozza a fölkelést. A pópák és más izgatók fanatizálták a népet, mennyiben idegen segílyt helyeztek kilátásba. A fölkelők el vannak kedvetlenedve és meghasonlottak.

Ujdonságok.

— **Ö Felsége a király** keleti útjában okt. 26. reggel Baziasra érkezett, s azonnal a zászlókkal diszitett gőzhajóra lépett, mely 5 órakor indult a Dunán lefelé. Rustschukba 27-én reggel ért s a román határokon ünnepélyesen fogadták. Innen Várnába indult s ugyancsak 27. hajóra szállt Konstantinápoly felé, hol nagyszemű ünnepélyességgel fogadtattott. Pénteken (okt. 29-én) reggel a szultán kíséretében meglátogatta ennek istállóit s 500-ra menő nemes lovait, udvari kocsi-jait s kocsis lószerszámainak gazdag tárházát. Ezután Ö Felsége az ázsiai parton lakó porosz korona herceghez, ki előtte való nap tisztelgett nála, ment el látogatni. Ö felsége legközelebbi kíséretét Andrassy miniszterelnök, Beust gróf, Prokesch-Osten, Omer és Ali basa képezi. Az egyiptomi kormány szintén nagy előkészületeket tesz a fogadtatásra; a citadellát, melybe szállani fog királyunk, egészen kijavítják s a kiállítási költségek 70,000 font sterlignel tesznek.

— **A suezai csatornáról** írják, hogy azt egy évvel előbb aligha lehet átadni a hajózásnak, s hogy tökéletes kiépítéséhez még 50 millió frank szükséges.

— **Az aradi lóverseny** első napján (okt. 30.) a 100 aranyos állami díjat Blaskovics Ernő „Zivatar”-ja; a 600 firtos megyei díjat Aczél Péter „Almy Eye”-je; a hölgyek díját gr. Szapáry Iván „Coquettje” nyerte el. A parasztszerepre 2 lovas jelentkezett, de ezek egyike lováról futásközben leesvén, a másik könnyű szerrel lőn nyertessé (díj 60 firt). A következő napon a 150 firtos egyleti díjat Aczél Péter „Coralie”-je; az első osztályu megyei díjat — 1000 firt — ugyan-csak Aczél Péter „Zivatar”-a nyerte el. A 100

firtos vigaszversenyen gr. Apponyi „Trullá”-ja egyedül futott. Végül az akadályverseny hőse gr. Szapáry Iván „Coquette”-je volt.

— **Csabáról** értesítenek bennünket, hogy az ottani ev. egyház presbyteriuma a népiskolákat kettővel megszorította, egyet a városban, egyet a szőlőkben állítván fel. — Az alföld-fümei vasut csaba-szegedi vonalán pedig gyorsan haladnak a munkálatok. — Reményi Ede, ki Gyuláról Aradra ment, utközben Csabán akart hangversenyt adni, de miután az ottani casino helyiségeit e célra nem engedte át — a hangverseny elmaradt.

— **Beeskereken** egy aranyinvest fogtak el, ki már 40 év óta folytatta az orgazdaságot. E jó madár roppantul meggazdagodott s nagy vagyonából számos károsult visszatérítést fog nyerni. A szegedi várban ül s várja elítélését.

— **A Tornócz és Nyitra** közti levélpósta mult pénteken délután teljesen kirabolatott, s a kocsis egy erdőben az ut mellett találtatott meg. A kocsis nyomtalanul eltűnt.

— **Öfelsége** tribunaézi vál. püspök címét díj nélkül Horvát Mihály jeles történetírónak adományozta. A lemondott Szlavy József belügyminiszteri államtitkár helyébe pedig Tóth Vilmos miniszteri tanácsos neveztetett ki.

Közgazdaszat.

Még egy nem kevésbé biztos módja az elkészett kukoricza megérlelésének.

Reök barátomnak e lap 3. sz. közgazdaszati rovatában e cím alatt „Hogyan kell ez elkészett kukoriczát megérlelni?” közrebocsátott javallatára legyen szabad saját tapasztalásom utmutatása nyomán néhány észrevételt koczkatnom. R. barátom az elkészett kukoriczának átaljában, s különösen a pirosnak megérlelése módjáról értekezvén; ezen ajánlatba hozott egészen új eljárás mód csekély nézetem szerint csak annyiban lehet figyelembe vehető és követésre méltó, amennyiben az, a gazdára nézve legbecesebb idő és munka erő megkimélese mellett a czélnak megfelelő eredményt mutathat fel, — vagy ha az, az idő, és munka erőrei tekintet nélkül oly módját jelöli ki az eljárásnak, melynek eredménye más uton vagy épen nem, vagy csak nagyobb költséggel elérhető.

Lássuk tehát az ajánlott új eljárás mennyiben foglal magában idő és munka erőbeni gazdálkodást R. barátom szerint az elkészett de főzésre alkalmassá kifejlett kukoricza szárastól

badabb törekvésnek, tehát a tornászataknak is akadályok gördítettek útjába, sőt azt 1819-ben először Poroszországban, később pedig egész Németországban — mint oly nyilvános intézményt, hol az akarat erélye, a szabadabb eszmék és törekvések erősebben nyilatkoztak — eltöröltek s magánosok terméi és kertjeibe kelleltett vonulnia.

A tornászata ügyét sujtó helyzet azonban lassacskán javulni kezdett.

Berlinben (1830. körül) Eiselen, Münchenben (1828-ban) Massmann, Würtembergben Klumpp, Drezdában (1830. körül) Werner tanár, továbbá Lorinzer, Frankfürban (1838.) Ravenstein, Magdeburgban (1830.) dr. Koch és mások által a tornászata ügye és rendszere mindinkább fejlesztett és előmozdított.

Azonban csak akkor, midőn IV. Frigyes Vilmos porosz király 1842. jun. 6. kelt leiratában a testgyakorlást, mint az ifjuság nevelésének egyik szükséges részét nyilatkoztatta ki, foglalta el a tornászata előbbi helyét, terjedelmét és jelentőségét Németországban.

A nép testi nevelésének érdekében 1844. a porosz kormány kimerítő rendelkezéseket tőn, melyek által a tornászataknak, mint a népnevelés kiegészítő részének, a köznevelési rendszerben kellő hely juttatott és hathatósan felkaroltatott.

Ezen időben a Guts-Muths és Jahn tornászati rendszerének, az újabb viszonyokhoz alkalmazásában és czélszerűbbítésében Spiesz Adolf († 1858.) szerzett magának kitűnő érdemeket, ki különösen a szabad gyakorlatok helyesebb rendszerét állapította meg.

A tornászataknak rendszeres és módszertani szabályok szerinti korszerűsítése által lehetséges

lett a tornagyakorlatokat, a különböző korfokozathoz s ennek testi és szellemi képességeihez alkalmazni s a testképzést tervszerűleg és rendszeresen eszközölni.

Ennek folytán Spiesznek torna-rendszere ugy tekinthető, mint a német tornászata legújabb korszerű fejlődése. Spiesz érdemei mily nagyok és nemes törekvései mily méltánylásban részesülnek, mutatja azon körülmény, miszerint épen most folynak a gyűjtések Németországban a legszébb eredménnyel, egy Spiesz ábrázoló és Darmstadtban föllállítandó érekszobor javára.

1837. óta a nép testi nevelésének ügye egész Németországban mindinkább fejlődésnek indult s általános elterjedését egyrészt az iskolák másrészt azonban a torna-egyletek eszközlék. Ezen egyletek száma egyre szaporodott s már 1848. csak magában Szászországban 150 torna-intézet vala. A tornászati irodalom is fejlődésnek indult s az e téren megjelent művek által a tornászata ügye hathatósan mozdított elő.

A bekövetkezett 48—49. évi forradalmi idők a tornászata fejlődését kissé megakadályozák, azonban a vihar elvonulása után kormány és nép karöltve látott ezen fontos ügy minél nagyobb mérvű fejlesztéséhez.

Azon körülmény, miszerint egyeseken, egyházközségeken és társulatokon kívül, még magok az államok is fejlesztő tényezőkként közreműködtek: a tornászata ügyét egészen előtérbe állítá s az valódi lendületet nyert. Poroszország volt az első, ki a tornászata nagy horderejét beismervén, annak érdekében beható állam intézkedéseket tőn s azt a fejlettség és tökély azon magas fokára emelé, melyen mint nemzeti intézmény, saját népe életében a legüdvösebb és leg-

hatályosabb tényezők egyikét képezé s a görögök e nemü intézményének méltó vetélytársa lett.

A porosz kormány még 1848. Berlinben, egy nagyszerű központi torna-intézetet állított fel, mely 1841. nyittatott meg s fontos feladata lőn: Poroszország oskolái és a hadsereg számára tornatanárokat képezni.

A porosz példájára a szász kormány is 1850. Drezdában egy tornatanár képző intézetet léptetett életbe, melyből a vidéki városokban alakuló társulatok szakavatott férfiakat nyerhettek.

Az oskolákban különösen Spiesz föllépése óta nyert a tornászata mindig szélesebb alkalmazást. Kormány, oskolai igazgatóságok, városi tanácsok és az egymás után keletkező torna-egyletek, mindinkább terjeszték az ügyet.

1860. körül jobban mint valaha érezték szükségét annak, miszerint a német nemzetnek honvédköteles része tornászatailag képzett legyen s midőn az ügyet maga a mostan uralkodó porosz király is legmelegebb pártfogásába vevé, a tornászata ügye egész Németországban általános felkaroltatott és eddig nem ismert lendületet nyert.*)

*) Hogy Poroszországban és átaljában egész Németországban mily fontosságot tulajdonítanak a tornászataknak, mutatja azon külső körülmény is — melynek külföldi utamban szemtanuja voltam — miszerint az épen akkor t. i. ez évi július hó első felében, Bismark kíséretében körutját tevő porosz király, mindazon városokban, hol tiszteletére a nagy csinnal fölékitett tornacsarnokokban tornainnepélyek rendeztettek, azokat sorra látogató és legélelmebb érdekeltéssel viseltetett derék népének oly intézménye iránt, melyben a békés életnek edzett és kitarító munkások, a honvédelem számára pedig kész bajnokok növeltetnek. M. V.

Folytatása következik.

levágandó, soronként egymás mellé fektetendő, s ilykép 8-12 napi száradás után állítólag teljesen megért állapotában a száron, vagy a szokásos mód szerint meghántandó, a midőn is szerinte alig fog találatni közte egy-egy tökéletlen nyers eső stb; — de hogy ezen eljárás mennyi időt, munkaerőt és költséget vesz igénybe, azt hallgatással mellőzi; annál kevésbé terjeszkedik ki a dolog tulajdonképeni velejére, vagyis az ajánlott új módnak a szokásossá egybehasonlításából folyó azon resultatumra, mely annak e feletti előnyeit számszerűen okadatolással kimutatná; azt ugyan R. barátom maga sem erősíti, hogy a javalt eljárás idő és munka erőbeni kimélessel lenne összekötve, csupán azon állításának kíván kiválólag érvényt szerezni, melyszerint az, volna az egyedüli mód, mely az elkészett, de főzésre kifejtett kukoriczát megérleli, — a kukoricza ez utoni megérlelésének lehetőségét azon külömbiséggel, hogy az idő nagyon rövidre van szabva részéről is megengedem, de azt, hogy ez az egyedüli mód volna annak megérlelésére kénytelen vagyok tagadásba hozni, mint a következőkkel lesz szerencsém kimutatni.

Ormos János.

(Folytatjuk.)

Hetivásári tudósítás.

Gyula nov. 5. A reudkivül rosz utak miatt ma a gabona piacon alig volt 10-12 szekér, az is csak helyből 1-2 köbölnyi teherrel; mutatót is keveset hoztak ki. A buzafélét feljebb tartogatták, mint a mult héten, — de vétel alig történt. A kukoricza keresett volt 1-2 köbölként napi fogyasztásra, ára 20 krral emelkedett, mind az ó-nak, mind az új morzsoltnak. Csöves alig néhány véka volt.

Káposzta ujonnan kevés hozott, de a mult hetipiacról kimaradttal együtt 75-80 szekérral mégis volt. Belőle 2-3000 főt esónakon szállítottak a Körösön Békésre; az árak valami kevéssel jobbak mint a mult héten voltak.

Félhusu sertés elég volt kiállitva, de a lágy esős idő nem adhatott kedvet a vételre; — mi kevés elkel 20-22 kron kelt fnt számra becsülve a fríslingből.

Vasúti menetrend.

Aradról K-Fejérvárra.

Indulás Aradról	6 óra 12 percz reggel.
" Györök	6 " 54 " "
" Paulis	7 " 6 " "
" Radna	7 " 24 " "
" Soborsin	9 " 7 " délelőtt
" Déva	11 " 16 " "
" Szászváros	12 " 21 " délbe
Érkezés Károly-Fejérvárra	1 óra 45 percz délután.

K-Fejérvárról Aradra.

Indulás K-Fejérvár	4 óra 44 percz reggel.
" Szászváros	9 " 7 " "
" Déva	7 " 7 " "
" Soborsin	9 " 13 " "
" Radna	10 " 47 " délelőtt
" Paulis	10 " 59 " "
" Györök	11 " 14 " "
Érkezés Aradra	11 óra 50 perczkor "

Aradról Pestre

Indulás Aradról déli	12 óra 26 p. este	8 óra 47 p.
" Csabáról	2 " 7 " "	11 " 23 " "
" Mezőtúr	3 " 43 " "	2 " 15 " "
" Szolnok	5 " — " reggel	4 " 18 " "
Érkezés Czegléd este	5 " 49 " "	5 " 38 " "
" Pest	8 " 40 " "	5 " 56 " "

Pestről Aradra

Indulás Pestről	6 óra 31 p. reggel	5 óra 19 p. este
" Czegléd	9 " 24 " "	8 " 19 " "
" Szolnok	10 " 16 " "	9 " 47 " "
" Mezőtúr	11 " 29 " "	11 " 40 " "
" Csaba	1 " 9 " délut.	2 " 36 " éjjel
Érkezés Aradra	2 " 52 " "	5 " 11 " reg.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
HAJÓSSY OTTO.

HIRDETÉSEK?

Pályázat.

A békésmegyei gazd. egylet pályázatot nyit rövid, népszerű nyelven írt értekezésre, melyben az alföldön elharapódzott buza tultermelés káros volta a jelenre és végzetes következése gazdaságunk jövőjére nézve fejtegetessék, továbbá a gazdaság természetes és súlyos bűnhődés nélkül nem mellőzhető szövetségesének, a nemesítéssel egybekapcsolt állattenyésztésnek elhanyagolása, annak okai s mindinkább súlyosbuló okozatai, ellenben alásülyedt állattenyésztésünk felvirágoztatásának előnyei kiemeltessenek; — hízal kapcsolatban a takarmány természet, készítés helyes takarmányozás, téli nyári istállózás, trágyagűjtés, tartás annak nálunk célszerű alkalmazásának módja, előnyei s végre a helyes arányok jó batása fejtegetessék azon calamitás enyhítésére nézve, mely az alföldi mezőgazdaságot a munkás kéz elégtelenségében fenyegeti.

Pályadíjjal a használható mű az egylet pénztárából 25 arany jutalmat nyerend. — A mű szerző tulajdona marad s az egylet magának csak azon jogot tartja fen, hogy azt évi értesítőjében tagjaival közölhesse.

A pályaművek szokott módon idegen kéz által írva s jelég borítékba szintén idegen pecséttel B. Csabára Mokry Sámuel egyl. titkára címre 1870 márt. 15-ig beküldendők.

Kelt B.-Csabán Octóber 21-én 1869.

Az igazgatóság megbízásából
Mokry Sámuel titkár.

14)

Felhívás.

A m. k. földm., ipar és keresk. ministerium f. é. aug. 29. 12881 sz. a. hirdetménye szerint a jövő 1870. april 10. Pesten a köztelken országos dohánykiállítás rendez, melyen

a) a nagy termelők között 3 arany, 10 ezüst és 20 bronz érem,

b) a kis termelők között 5 jutalom 50 frtjával, 10 jut. 25 frt és 20 jutalom 10 frtjával fog kiosztatni.

Felhivatnak ennél fogva Békésmegye dohánytermelői, hogy e kiállitáson megyénk és saját maguk dohányiparának állását bemutatni s a feltételeket a Csaba, Gyula és Békés községhezainál kifüggesztett hirdetményből megtudni sziveskedjenek.

Kelt B.-Csabán oct. 24. 1869. A békésmegyei gazd. egylet igazgatóságának megbízásából

Mokry Sámuel
egyl. titkár.

15)

NAGY FERENCZ

könyvkereskedő Gyulán főut Aleser (Paulovitz-féle) házban, ajánlja a n. é. közönség becses figyelmébe az alább következő legújabb irodalmi jelenségeket:

Megye rendezés az 1848. év szellemében Toldy Istvántól ára 1.80.

Tornazsebkönyv a tornászat német-magyar műszótárával írta Matolay Elek ára 80 kr.

Szolgábirák és esküttek kézikönyve írta Kassay Adolf 2-ik kiadás 2.40.

Nagy szellemek írta Szana Tamás ára 1.50.

1869. évi törvények gyűjteménye 1-ső füzet 25 kr. Naptárak 1870-ik évre nagy választásban.

CORVINA kiadásai. Kis naptár 16 kr. Magyar nép naptár 30 kr. Malom alatt Jókai Mórtól 15 kr. Toronyi Tamás írta György Deák 8 kr. Zrinyi Miklós Szigetvár védője írta György Deák 5 kr. A fősvény írta Miliesz Béla 15 kr. Erzsók asszony története 12 kr. Dalos könyv ára 20 kr.

Kölesönkönyvtári havi olvasás díj nov. 1-től kezdve 80 kr, negyedévre 2 frt félévre 3 frt 50 kr.

16)

Silberstein testvérek

dísz- norimbergi és rövid-áru kereskedésükben
Gyulán

ajánlanak nagy választékban PETROLEUM LÁMPÁKAT a Dittmar-féle jó hírben álló bécsi raktárból gyári áron; szintugy azon gyárból szagtalan tiszta amerikai petróleumot. — Továbbá ajánlják dúsán ellátott raktárukat téli árúkkal, és pedig: főkötőket, swalokat, ujjasokat, keztyüket, s egyéb szövött tárgyakat nagy választékban; — hölgy-és gyermekecipőket jutányos áron. Vidéki megrendelések gyorsan teljesítettek. 18)

Hirdetmény.

A méltóságos gróf Wenckheim család gyulai vásártere — akár írásos ajánlatok, akár magán árverelés folytán egy évi legeltetési használatra bére adandó lévén:

Felhivatnak a vállalkozók, hogy az uradalmi tisztartásnál a megtekinthető bérleti feltételek alapján vagy a 60 frt bánatpénzzel ellátott írásos ajánlataikat f. évi december 1-sőig beadni, vagy ugyanazon hó 5-nek délelőtti 9 órájára a megtartandó árverelésen megjeleneni sziveskedjenek.

Hoffmann Mihály
urad. tisztartó.

17)

(1-3)

Szarvason Izsák Gergelynének, közvetlenül a vár alatt fekvő tanyáján 3000 mázsa tavalyi és ideai termésű

Luczerna

széna eladó, — a szénának birkák által a tanyán leendő feletetése megengedtetik.

Bővebb értesítést Szarvason Izsák Gergely urtól nyerhető. 19) (1-3)

Kerestetik és azonnal alkalmazást nyerhet egy a mezei gazdaságban kellő jártassággal bíró, értelmes, jóra való GAZDA, egy közel fekvő uradalomban. 20) (1-3)

Szolgálatba lépni akarók e lap kiadóhivatalában (Nagy Ferencz könyvtáros urnál) jelentkezzenek bővebb tudomás szerzés végett.

A főútszán 141. szám alatti háznak első emeletében 2 szoba kiadó. 13) Értekezhetni bent lakó tulajdonosnál. 21)

Eladó gyümölcsfák

Három és négy éves nemesített, válogatott fajú nyári, őszi és téli alma és körte, nem különben kajszi barackfák vannak Gerlán az uradalmi fáiskolában, igen olcsón, darabonként csak 40 kron eladók.

Hawlitsek József
uradalmi kertész.